

● Prof. Dr. Tankut Centel

İ.Ü. Hukuk Fakültesi, İş ve Sosyal Güvenlik
Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi

"Uluslararası çalışma standartları globalleşme ve esneklik çerçevesinde ele alınmalıdır"

ILO'nun globalleşme süreci içindeki misyonunun çalışma standartlarını oluşturmak üzerinde yoğunlaşmak durumunda olduğunu kaydeden Prof.Dr. Tankut Centel, ülkelerin onayladıkları sözleşmelerdeki nitel gerileyişin, ILO'yu çekirdek sözleşme anlayışı içine sürüklediğini ve yedi temel sözleşmeye ait ilkelerin geliştirilmesi çerçevesinde teknik yardım ve denetim mekanizması yoluyla yardımcı olmasının düşünüldüğünü anlattı. Tankut Centel, Türkiye'nin yedi çekirdek sözleşmenin kabulü sürecini tamamladığını ve önemli olan hususun onaylanan sözleşmelerin hayata geçirilmesi olduğunu belirtti ve ILO'nun Türki Cumhuriyetlerle olan ilişkilerini Türkiye üzerinden geliştirme çabalarının ise olumlu yönde gelişmediğini sözlerine ekledi.

İŞVEREN- Bize küreselleşme süreci içerisinde "çalışma standartları-uluslararası ticaret" ilişkisi bağlamında ILO'nun misyonu konusundaki görüşlerinizi lütfeder misiniz?

PROF. DR. TANKUT CENTEL- Globalleşme süreci içinde ILO'nun misyonunun kavranabilmesi, uluslararası ticaretin çalışma standartları üzerindeki etkisinin irdelenmesiyle kolaylaşmaktadır. Gerçekten, 90'lı yıllardan itibaren hızlanan globalleşme süreci, uluslararası piyasalara açılacak ekonomiler için, rekabet sorununu beraberinde getirmiştir. Bu an-

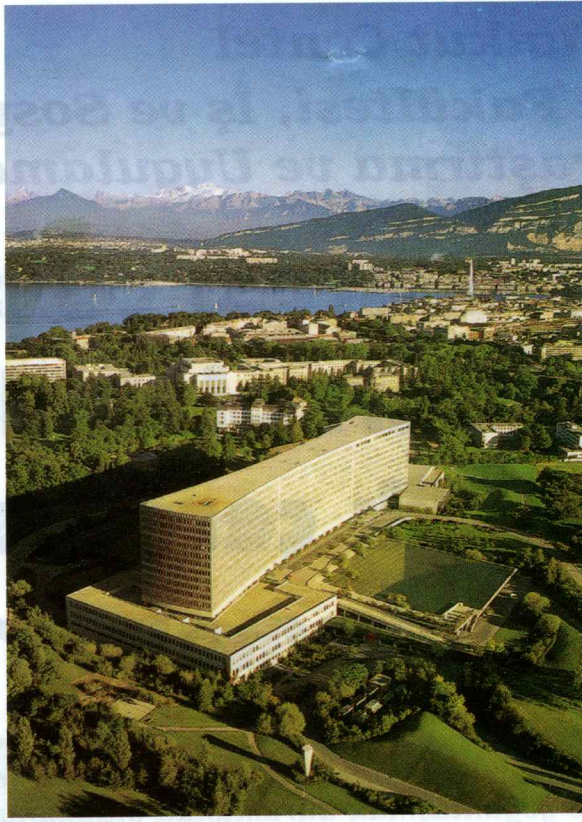
lamda, uluslararası rekabette başarı şansı; artık tüketici isteklerine

uygun, kaliteli ve de ucuz mal veya hizmet üretmeye bağlıdır. Bunun için hemen, işletmelerde işçilik maliyetlerinin düşürülmesi akla gelmektedir. Bu da, "küralsızlaştırma" sonucuna götürür. Oysa, üretim maliyetlerini azaltmada verimlilik artışının sağlanması, yeni teknoloji seçimi, çağdaş üretim ve yönetim tekniklerine ağırlık verilmesi gibi alternatif yolların denemesi, daha gerçekçi görünür. Bunları gerçekleştirecek olan da, globalleşmenin zorunlu kıldığı esnekleştirme hareketidir. Buradaki esnekleştirme hareketi ise, "küralsızlaştırmama" olup, çalışma yaşamındaki "küralsızlaştırma"yla eş

anlamli değildir. Çünkü, "kuralsızlaştırma", kuralların azaltılmasını ve giderek ortadan kaldırılmasını içerirken; esnekliğin içerdiği "kurallaştırmama" bakımından, kuralların çokluğu değil, bunların katı nitelikte olmayışı önem taşır. Bunun içindir ki; çalışma yaşamında esneklik, işçi sendikalarının yersiz endişelerinin aksine, işçiyi koruyucu hükümlerin yok edilmesi anlamını taşımaz. Nitekim, alışma yaşamında esneklik, çok sayıda kuralla da sağlanabilir.

Globalleşmenin içerdiği esnekliğin, kuralsızlaştırma olmadığı kavrandığında; uluslararası ticaret bağlamında ILO'nun misyonu daha belirginleşmektedir. Gerçekten, ILO; alışma standartlarını oluşturmak suretiyle, kuralsızlaştırmanın önüne geçmektedir. Çalışma standartlarının oluşturulması da bir yandan, çalışma yaşamı içinde yer alan kişilerin haklarının korunmasına ve diğer yandan ise, uluslararası ticaret (global sermaye piyasası) içinde, kıyasıya rekabetin yol açabileceği haksız rekabet ortamını silmektedir. Bu anlamda, ILO'nun globalleşme süreci içindeki misyonu; esas olarak, uluslararası kirli rekabeti ortadan kaldı-

ILO Binası

racak çalışma standartlarını oluşturmak üzerinde yoğunlaşmak durumundadır.

İşVEREN- ILO'nun gelecek yıllarda hangi konuları ön plana alarak, çalışma hayatına dünya standartlarını getirebileceğini dřunmektесiniz?

PROF. DR. TANKUT CENTEL- ILO'nun nc bin yıla giriş süreci içinde, genelde ve özelde olmak üzere, belli bazı konuları ön-

plana taşıdığı görülmektedir. Bunlardan, ILO'nun genelde gözönünde bulundurduğu temel nokta, her yıl ye devletlerce onaylanan uluslararası çalışma sözleşmelerinin uygulanması sorunudur. Gerçekten, gerek örgüte rapor verme yükümünü tam anlamıyla yerine getirmeyen, gerek onayladığı sözleşmeleri ihlal ettiği iddia edilen ye devlet sayısının artması, ILO'yu yeni denetim mekanizmaları arayışı içine itmektedir. Bunlar içinde, özellikle "etiket" uygulaması, yani üretilen mal veya hizmetin uluslararası çalışma normlarına uygun ortamlarda gerçekleştirildiğini belirten belgeyi taşıması, son dönemde yoğunluk kazanmıştır. Ancak, sanayii yeterince gelişmemiş bulunan ülkelerin bu tür önerilere sıca bakmaları konusunda endişeler vardır.

Diğer yandan, ülkelerin onayladıkları sözleşmelerdeki nitel gerileyişin, ILO'yu "ekirdek sözleşme" anlayışı içine sürüklediği söylenebilir. Nitekim, bu yılki Konferans tarafından büyük nlukla onaylanan Temel Haklar Bildirgesi'nde; yedi temel sözleşmeye ait ilkelerin geliştirilmesi

Ister genelde, ister özelde olsun, ILO'nun globalleşme sürecine ayak uydurabilmesi, çalışma yaşamındaki esneklik gereksinimlerini karşılayabilmesine bağlıdır. Çünkü, günümüz dünyasının global ekonomik düzeni, piyasa ekonomileri, ister ulusal ister uluslararası rekabete dayalı olsun, çalışma yaşamının değişen koşullara uygun biçimde esnekleştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu yüzden, oluşturulacak uluslararası çalışma stardartlarını, globalleşme ve esneklik erevesi içinde ele almak gerekmektedir.

çerçevesinde çocuk emeğinin ve zorla çalıştırmanın yasaklanması, sendika özgürlüğünün geliştirilip toplu pazarlık hakkının etkin bir biçimde sağlanması ve başta cinsiyet ayrımı olmak üzere tüm işçiler arasındaki ayrımcılığın ortadan kaldırılıp fırsat eşitliğinin yaratılması gibi konular yer almış ve ILO'nun, tüm bu çabalara teknik yardım ve denetim mekanizması yoluyla yardımcı olması öngörülmüştür. ILO sözleşmeleri içinde, şu anda yedi çekirdek çalışma standardı, doğrudan 29, 87, 98, 100, 105, 111 ve 138 sayılı Sözleşmeler olmak üzere yedi uluslararası çalışma sözleşmesini ilgilendirmektedir. Gelecek yılki Konferansta sözleşme niteliğini kazanması beklenen çocuk emeğine ilişkin sözleşme metniyle bu sayı, sekize yükselecektir. Şu ana kadar ise, sadece 37 ülke, anılan yedi sözleşmenin tümünü onaylamış durumdadır. Buna rağmen, bu yılki Temel Haklar Bildirgesi, Philadelphia Bildirisi'nden sonra, temel ILO standartları konusunda en önemli girişimi sergilemektedir.

ILO'nun özelde temel olarak, bazı çalışan gruplarını ön plana çıkardığı izlenmektedir. Bunlar içinde, şimdilik çocuklar r almaktadır. Nitekim, gelecek yılki Konferansta, çocuk emeğine ilişkin bir sözleşme metninin oluşturulması beklenmektedir. Bu konuda dikkat edilecek olursa, globalleşme rüzgârlarının gerçekçi etkisi altında artık ILO; çocuk emeğinin "yasaklanması"ndan değil de, "müsamaha edilebilir çocuk emeği"nden söz etmektedir. Bunu muhtemelen, kadın çalışanlarla ilgili

Türkiye, ILO'yla proje temelinde çalışmalarını başarıyla sürdürmektedir. Buradaki proje çalışmaları, artık karşılıklı olarak, yani her iki yönde gelişmektedir. Nitekim, Türkiye sosyal güvenlik reformu çalışmaları sırasında ILO uzmanlarının görüşlerine başvurmuştur. Bunun gibi, ILO da; sözgelimi, IPEC projesi çerçevesinde, Türkiye'deki değişik kesimlerin çalışmalarından yararlanmaya devam etmektedir.

bir metnin izlemesi beklenmektedir. Böylece, üçüncü bin yıla girilirken ILO, özelde çalışma standartlarının altyapısını tamamlamaya çalışır görünmektedir.

İster genelde, ister özelde olsun, ILO'nun globalleşme sürecine ayak uydurabilmesi, çalışma yaşamındaki esneklik gereksinimlerini karşılayabilmesine bağlıdır. Çünkü, günümüz dünyasının global ekonomik düzeni, piyasa ekonomileri, ister ulusal ister uluslararası rekabete dayalı olsun, çalışma yaşamının değişen koşullara uygun biçimde esnekleştirilmesi zorunlu kılmaktadır. Bu yüzden, oluşturulacak uluslararası çalışma

standartlarını, globalleşme ve esneklik çerçevesi içinde ele almak gerekmektedir.

İŞVEREN- ILO-Türkiye ilişkileri konusundaki düşünceleriniz nelerdir? Açıklayabilir misiniz?

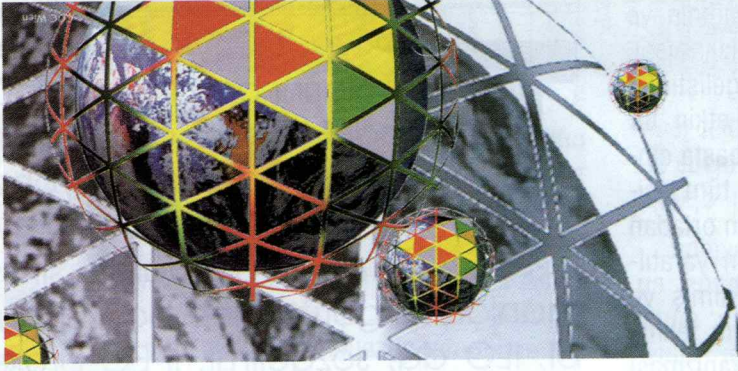
PROF.DR. TANKUT CENTEL- ILO-Türkiye ilişkileri, son dönemde sağlıklı bir biçimde sürdürülmeye çalışılmaktadır. Nitekim, Türkiye Cumhuriyeti, çok yakın geçmişte kabul ettiği onay yasaları ve uygulama kararlarıyla, yedi çekirdek sözleşmenin kabulü sürecini tamamlamıştır. Bu noktada önemli olan husus, onaylanan sözleşmelerin yaşama geçirilmesi olmalıdır. Önümüzdeki dönemde bunun ne ölçüde gerçekleştiği, hep birlikte görülecektir.

Özellikle 87 ve 98 sayılı Sözleşmelerin denetimi sırasında Türkiye'nin gündeme alınması, Aplikasyon Komitesi'nde işçi kanadının ısrarlı tutumu sonucunda gerçekleşmektedir. Bu bakımdan Türkiye gündeme ve özel paragrafta alınma korkularından henüz tam anlamıyla uzaklaşabilmiş değildir. Önümüzdeki kısa dö-

nem içinde, bunlara 151 ve 158 sayılı Sözleşmelere aykırılık savlarının eklenmesi olasıdır. Buna göre de, çalışma mevzuatı ve uygulamasıyla ilgili reformcu gelişmelerin ısrarla sürdürülmesi, bir zorunluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

ILO'nun Türki Cumhuriyetlerle olan ilişkilerini Türkiye üzerinden geliştirme çabaları ise, bütün iyiniyete rağmen, olumlu yönde gelişmemiştir. Türkiye'deki büronun

son dönemde Moskova'ya kaydırılması da, bu yöndeki çabaları bir süre daha olumsuz yönde etkilemeye devam edecektir.

Bunun dışında Türkiye, ILO'yla proje temelinde çalışmalarını ba-

şarıyla sürdürmektedir. Buradaki proje çalışmaları, artık karşılıklı olarak, yani her iki yönde gelişmektedir. Nitekim, Türkiye sosyal güvenlik reformu çalışmaları sırasında ILO uzmanlarının görüşlerine başvurmuştur.

Bunun gibi, ILO da; sözgelimi, IPEC projesi çerçevesinde, Türkiye'deki değişik kesimlerin çalışmalarından yararlanmaya devam etmektedir.

